

Kainuun ELY-keskus

Viite Lausuntopyyntö 9.6.2022

Lausunto Kivikankaan tuulivoimapuisto -hankkeen Natura-arvioinneista koskien Kiiskinen ja Varissuo (FI1200100) ja Varissuo (FI1200106) Natura-alueita

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt luonnonsuojelulain 65§:n 2 momentin mukaista lausuntoa Kivikankaan tuulivoimapuisto -hankkeeseen tehdyistä Natura-arvioinneista. Kainuun ELY-keskus lausuu Kainuun maakunnan alueelle sijoittuvista Kiiskinen ja Varissuo (FI1200100) ja Varissuo (FI1200106) Natura-alueita koskevista arvioinneista.

Hanke

ABO Wind Oy suunnittelee yhteistyössä Metsähallituksen kanssa tuulipuiston rakentamista Kajaanin kaupungin eteläosaan, lähelle Sonkajärven kunnanrajaa. Hankealue sijaitsee noin 20 kilometriä Kajaanin keskustasta etelään ja noin 10 kilometriä Sonkajärven Sukevan keskustaajamasta pohjoiseen.

Hankkeesta on käynnissä ympäristövaikutusten arviointi (YVA), jossa tarkastellaan kahta toteutusvaihtoehtoa (VE1, VE2) ja lisäksi ns. nollavaihtoehtoa (VE0) eli tilannetta, jossa tuulipuistoa ei rakenneta. Tuulipuisto liitetään sähköverkkoon Fingridin Vuolijoen sähköasemaan uudella 400 kV tai 110 kV voimajohdolla, joka sijoittuu Terrafamen Sotkamon kaivosta palvelevan 110 kV-voimajohdon rinnalle. Myös uusi voimajohto kuuluu osaksi hankkeen YVA-menettelyä.

Natura-arvioinnin aineisto ja menetelmät

Natura-arvioinnin lähtötietoina ovat olleet:

- Natura-alueiden tietolomakkeet (Ympäristöministeriö 2018)
- uhanalaisten lajien esiintymätiedot (SYKE:n Eliölajit-tietojärjestelmä, Kainuun ELY-keskus 2020). Tiedot tarkistettiin Suomen Lajitietokeskuksen (2022) Laji.fi -havaintotietokannasta.
- huomionarvoisten petolintujen rengastus- ja pesätiedot Luonnontieteellisen keskusmuseon ja Metsähallituksen aineistot (2020 ja 2021)

- Metsähallituksen kuviotiedot Natura-alueiden luontotyypeistä (2022)
- ABO Wind Oy:n ja Metsähallituksen Kivikankaan tuulipuistohankkeeseen teettämät luontoselvitykset (AFRY Finland Oy 2022).
- Kivikankaan YVA-ohjelmavaiheessa laaditut Natura-arviointien tarveharkinnat (AFRY Finland Oy 2021) ja yhteysviranomaisen YVA-ohjelmasta antama lausunto (KAIELY/41/2021, 20.08.2021)
- kartta- ja ilmakuva-aineistot, viranomaistahojen ylläpitämät karttapalvelut ja avoimet tietoaaineistot (Maanmittauslaitos 2022, SYKE 2022)
- Kivikankaan tuulipuiston hankesuunnitelma

NATURA TIETOLOMAKKEEN TIEDOT EU:N NATURA 2000 -VERKOSTOON KUULUVASTA ALUEESTA, KIISKINEN ja VARISSUO (FI1200100, SAC)

Natura-alue Kiiskinen ja Varissuo (FI1200100) on liitetty Natura-alueverkostoon luontodirektiivin mukaisena erityisten suojelutoimien alueena (SAC-alue). Natura-alue muodostuu kahdesta osa-alueesta, joiden yhteispinta-ala on 815 hehtaaria (Natura-tietolomake, päivitetty 12/2018). Natura-alue sijaitsee Kajaanin kaupungin alueella.

Natura-alueen suojeluperusteina ovat Natura-tietolomakkeen mukaan seuraavat luontotyytit: 3260 Pikkujotet ja purot, 7310 Aapasuot ja 91D0 Puustoiset suot. Natura-alueen suojelua ei ole toteutettu. Kiiskisen alue on aikaisemmin varattu seutukaavassa suojelualueeksi (n. 360 hehtaaria) ja sen raja-alue on tarkistettu. Varissuon alue ei ole sisällytetty suojeluohjelmiin tai kaavojen suojeluvarauksiin.

Kiiskisen ja Varissuon alueet ovat edustavia Pohjanmaan aapasaita. Soiden keskiosissa vallitsevat karut kalvaka- ja rimpinevat. Varissuon lounaissivulla on myös mesotrofista saranevaa ja ojan latvoilla laajoja avorimpiä. Soiden reunoilla on karuja rämeitä, jotka on suureksi osaksi ojitettu. Lännenpuoleinen osa-alue Varissuo on lisäksi liitetty Natura-alueverkostoon myös lintudirektiivin mukaisena erityisenä suojelualueena (SPA-alue FI1200106).

Natura-alueen suojelussa painotetaan alueella vallitsevien luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tilan säilyttämistä turvaamalla luonnon omien prosessien mukainen kehitys ja ohjaamalla alueen käyttöä. Luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen laatua ja populaatioiden elinvoimaisuutta parannetaan ennallistamis- ja hoitotoimenpitein.

HANKKEEN VAIKUTUKSET KIISKINEN JA VARISSUO NATURA-ALUEESEEN NATURA-ARVIOINNIN MUKAAN

Hankkeen vaikutukset Natura-alueen suojeluperusteina oleviin luontotyypeihin

Kahdesta osa-alueesta koostuva Natura-alue Kiiskinen ja Varissuo sijoittuu osittain Kivikankaan tuulivoimapuiston hankealueelle:

Hankevaihtoehdon VE1 hankealue sijoittuu Kiiskisen osa-alueelle 240 hehtaarin alalla (n. 30 % Natura-alueen kokonaispinta-alasta) ja Varissuon osa-alueelle noin 35 hehtaarin alalla (n. 4,3 % Natura-alueen kokonaispinta-alasta).

Hankevaihtoehdon VE2 aluerajaus on Kiiskisen osa-alueen osalta sama kuin VE1:ssä. VE2-alueajaus kulkee lähimmillään noin 850 metrin etäisyydellä Varissuon osa-alueesta. Hankevaihtoehdo VE2 sijoittuu noin 30 % alalle Natura-alueen kokonaispinta-alasta.

Vaikka molempien hankevaihtoehdojen hankealueet ulottuvat osittain Natura-alueelle, on kaikki tuulivoimapuistoon liittyvät rakenteet (tuulivoimalat, uudet ja olemassa olevat tielinjaukset, maakaapelit, sisäinen voimajohto ja sähköasemat) sijoitettu Natura-arvioinnin mukaan Natura-alueeseen kuuluvien rajausten ulkopuolelle. Tuulipuistohankkeesta ei näin kohdistu suoria vaikutuksia Kiiskisen ja Varissuon Natura-alueelle.

Varovaisuusperiaatteen mukaisesti Natura-alueen suojeluperusteluontotyypeille kohdistuvien välillisten vaikutusten mahdollisuutta on arvioinnissa tarkasteltu noin sadan metrin säteelle Natura-alueesta sijoittuvien rakenteiden osalta.

Hankevaihtoehdossa VE1 Varissuon osa-alueen pohjoispään läheisyydessä kulkee metsäautotie noin 280 metrin matkalla. Parannettava tielinjaus sijoittuu tällä osuudella 40–80 metrin etäisyydelle Natura-alueen rajauksesta. Tielinjauksen yhteyteen on suunniteltu sijoitettavaksi maakaapelireititejä. Kaapelilinjaukset kulkisivat nykyisen tielinjan etelä- ja pohjoispuolilla. Suunnitellut kaapelilinjaukset kulkevat lähimmillään noin 25–40 metrin etäisyydellä Natura-alueen rajauksesta noin 150 metrin pituisella matkalla.

Metsäautotie kulkee Natura-alueen kohdalla ojitetulla kosteikolla, joka on ilmakuvan perusteella harvaa mäntyä kasvavaa rämemuuttumaa. Ojitusalue rajautuu idän suunnassa kivennäismaahan, jossa kasvaa varttuneempaa kasvatusmetsää. Natura-alueen puolella kosteikko on ojittamatonta. Natura-alueelle on metsätien kohdalle kuvioitu priorisoitua aapasoiden luontotyyppiä (7310) ja Natura-rajauksen itäreunan läheisyyteen lisäksi priorisoitua puustoisten soiden luontotyyppiä (91D0). Ilmakuvatulkinnan perusteella Natura-alueen puoleinen avosuo on rahkoittuvaa nevaa ja puustoinen itäreuna rämettä. Natura-alue rajautuu ojitusalueen reunaosaan.

Parannettava metsätie ja sen yhteyteen kaivettavat maakaapelilinjaukset sijoittuvat Natura-alueen kohdalla pääosin ojitusten muuttamalle kosteikolle ja Natura-alueen koillisnurkan kohdalla kivennäismaalle. Pääosin ojitusalueelle sijoittuvasta tienrakentamisesta sekä kaapeliojien raivauksista ja kaivuutöistä ei arvioida aiheutuvan hydrologisia muutoksia reunaosan rajaamalle Natura-alueelle. Rakennustyöt tehdään Natura-alueen kohdalla pääosin nykyiseltä metsätieltä käsin, eikä Natura-alueen puolelle kohdistu töihin liittyvää kulkemista. Lähialueella tapahtuvista rakennustöistä voi kohdistua Natura-alueen puolelle satunnaisia pölyvaikutuksia. Mahdollisella vähäisellä pölyamisellä ei arvioida olevan huomioitavia heikentäviä vaikutuksia suojeluperusteena oleville luontotyypeille.

Nykyisen tielinjauksen mahdollisesta leventämisestä ja kaapelilinjausten raivauksista ei arvioida kohdistuvan Natura-alueen puolelle huomioitavaa

reunavaikutuksen lisääntymistä. Ojitusalueen puusto on nykyisellään harvaa männikköä. Natura-alueen koillisikulman ja metsätien välisellä kangasmaakohdalla puustoinen suojavyöhyke kaventuu rakentamistoimien takia muutamia metrejä. Natura-alueen puoli on itäreunan rämettä lukuun ottamatta avosuota, eikä mahdollisilla vähäisillä valo-olojen muutoksilla arvioida olevan heikentäviä vaikutuksia suojeluperusteina oleviin suoluontotyyppeihin.

Kiiskisen osa-alueen osalta lähimmät rakennusalueet sijoittuvat Natura-alueen pohjois-koillispuolella kulkevan nykyisen metsäautotien alueelle. Myös tätä tietä parannetaan ja tien yhteyteen sijoitetaan maakaapelireittejä. Nykyinen metsäautotie ja suunnitellut maakaapelireitit sijoittuvat Kiiskisen osa-alueen pohjoispäässä, Raatomäen kankaan laen kohdalla noin 80 metrin etäisyydelle Natura-alueen rajauksesta. Rakennustoimet sijoittuvat Natura-alueesta ylärinteen suuntaan, tien ja Natura-alueen väliin jää reilu suojavyöhyke nuorta kasvatusmännikköä. Reilu kilometri Raatomäeltä itä-kaakkoon sama metsätie kulkee jälleen lähempänä Natura-aluetta. Tällä kohtaa etäisyyttä Natura-rajaukselta tielle on noin 100 metriä. Natura-alueen ja tien välissä on reilu suojavyöhyke keski-ikäistä mäntykangasta. Pitkän etäisyyden takia rakennustoista ei arvioida kummallakaan kohdalla aiheutuvan vaikutuksia Natura-alueen puolelle kuvioituille aapasoiden ja puustoisten soiden luontotyypeille.

Muut hankevaihtoehdon VE1 rakenteet on suunniteltu sijoitettaviksi huomattavasti etäämmälle Natura-alueesta. Puuston raivausta ja rakentamista tehdään tuulivoimalapaikoilla sekä ilmajohdon alueella. Lähin suunniteltu tuulivoimala sijoittuu noin 200 metrin etäisyydelle Natura-alueesta eikä vaikutuksia Natura-alueelle saakka aiheudu. Lähin hankealueen sisäinen ilmajohto sijoittuu yli 700 metrin etäisyydelle Natura-alueesta ja ulkoinen ilmajohto noin 6,6 kilometrin etäisyydelle. Pitkän etäisyyden takia voimajohdoista ei kohdistu suoria eikä välillisiä vaikutuksia Natura-alueiden luontotyyppeihin.

Hankevaihtoehdossa VE2 Natura-alueeseen nähden lähin suunniteltu rakenne on 165 metrin päässä Kiiskisen osa-alueen koillisreunasta kulkevan metsäautotien yhteyteen suunniteltu maakaapelilinjaus, joka sijoittuisi noin 145 metrin etäisyydelle Natura-alueesta. Rakennustoista ei aiheudu vaikutuksia Natura-alueelle saakka. Lähimmät tuulivoimalapaikat ovat samat kuin VE1:ssä, eikä niistä kohdistu vaikutuksia Natura-alueelle. Muut toiminnot sijoittuvat hankevaihtoehdossa VE2 huomattavasti etäämmälle Natura-alueesta. Lähin hankealueen sisäinen ilmajohto sijoittuu yli kahden kilometrin etäisyydelle Natura-alueesta ja ulkoinen ilmajohto noin 8 kilometrin etäisyydelle.

Yhteisvaikutukset

Arvioinnin mukaan tiedossa ei ole hankkeita tai suunnitelmia, joiden kanssa Kivikankaan tuulivoimahankkeella olisi yhteisvaikutuksia Natura-alueelle Kiiskinen ja Varissuo.

Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

Kivikankaan tuulipuistohankkeesta aiheutuu hankevaihtoehdossa VE1 korkeintaan vähäisiä heikentäviä vaikutuksia kahdelle Natura-alueen suojeluperusteena olevalle

luontotyyppille. Hankevaihtoehdosta VE2 ei aiheudu vaikutuksia Natura-alueelle. Natura-alueen eheyteen hankkeesta aiheutuu tämän perusteella korkeintaan vähäisen kielteisiä vaikutuksia (VE1).

Kokonaisuutena vaikutusten ei arvioida pitkällä aikavälillä vaarantavan luontotyyppien suotuisan suojelutason säilymistä Kiiskisen ja Varissuon Natura-alueella tai koko Natura-alueverkostossa.

Vaikutusten lieventämismahdollisuudet

Vaihtoehdossa VE1 Varissuon osa-alueen pohjoispäässä tulee tienparannuksen ja maakaapelin kaivuutöiden yhteydessä huomioida lähellä sijaitseva Natura-alue, jotta Natura-alueelle ei esimerkiksi kuljeta vahingossa työkoneilla.

ELY-KESKUKSEN ARVIO VAIKUTUKSISTA JA NIIDEN MERKITTÄVYYDESTÄ

Arvioinnin asianmukaisuus

Hanke ja sen vaihtoehdot on kuvattu Natura-arvioinnissa selkeästi. Vaikutukset on esitetty luontotyypeittäin. Arviointi perustuu Natura-tietolomakkeeseen (päivitetty 12/2018). Sekä välittömät että välilliset vaikutusmekanismit on tunnistettu ja vaikutusalueen laajuus määritetty riittävällä tavalla.

Hankkeen vaikutukset Kiiskinen Varissuo Natura-alueeseen

Vaikutukset luontotyypeille

Vaikka molempien hankevaihtoehtojen hankealueet ulottuvat osittain Natura-alueelle, kaikki tuulivoimapuistoon liittyvät rakenteet (tuulivoimalat, uudet ja olemassa olevat tielinjaukset, maakaapelit, sisäinen voimajohto ja sähköasemat) on sijoitettu Natura-arvioinnin mukaan Natura-alueeseen kuuluvien rajausten ulkopuolelle. Tuulipuistohankkeesta ei näin kohdistu suoria vaikutuksia Kiiskisen ja Varissuon Natura-alueelle.

Arvioinnissa on tarkasteltu myös välillisten vaikutusten mahdollisuutta. Tarkastelu on tehty noin sadan metrin säteelle Natura-alueesta sijoittuvien rakenteiden osalta. Lähialueella tapahtuvista rakennustöistä voi arvioinnin mukaan kohdistua Natura-alueen puolelle satunnaisia pölyvaikutuksia. Mahdollisella vähäisellä pölyämällä ei arvioida kuitenkaan olevan huomioitavia heikentäviä vaikutuksia suojeluperusteena oleville luontotyypeille.

Myöskään nykyisen tielinjauksen mahdollisesta leventämisestä ja kaapelilinjausten raivauksista ei arvioida kohdistuvan Natura-alueen puolelle huomioitavaa reunavaikutuksen lisääntymistä, jolla olisi heikentäviä vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleville luontotyypeille.

Tuulivoimapuiston rakenteet on suunniteltu sijoitettaviksi huomattavasti etäämmälle Natura-alueesta. Puuston raivausta ja rakentamista tehdään tuulivoimalapaikoilla sekä ilmajohdon alueella. Lähin suunniteltu tuulivoimala sijoittuu noin 200 metrin etäisyydelle Natura-alueesta eikä vaikutuksia siten aiheudu Natura-alueen

luontotyypeille. Lähin hankealueen sisäinen ilmajohto sijoittuu yli 700 metrin etäisyydelle Natura-alueesta ja ulkoinen ilmajohto noin 6,6 kilometrin etäisyydelle. Pitkän etäisyyden takia voimajohdoista ei kohdistu suoria eikä välillisiä vaikutuksia Natura-alueiden luontotyypeihin.

ELY-keskus pitää Natura-alueen luontotyypeihin kohdistuvien vaikutusten arviota oikeana.

Yhteisvaikutukset

Arvioinnin mukaan tiedossa ei ole hankkeita tai suunnitelmia, joiden kanssa Kivikankaan tuulivoimahankkeella olisi yhteisvaikutuksia Natura-alueelle Kiiskinen ja Varissuo.

Vaikutukset Natura -alueen eheyteen

Kivikankaan tuulipuistohankkeesta aiheutuu hankevaihtoehdossa VE1 korkeintaan vähäisiä heikentäviä vaikutuksia kahdelle Natura-alueen suojeluperusteena olevalle luontotyyppille. Hankevaihtoehdosta VE2 ei aiheudu vaikutuksia Natura-alueelle. Natura-alueen eheyteen hankkeesta aiheutuu tämän perusteella korkeintaan vähäisen kielteisiä vaikutuksia (VE1).

Kokonaisuutena vaikutusten ei arvioida pitkällä aikavälillä vaarantavan luontotyyppien suotuisan suojelutason säilymistä Kiiskisen ja Varissuon Natura-alueella tai koko Natura-alueverkostossa.

ELY-keskuksen mielestä arviota voidaan pitää oikeana.

Vaikutusten lieventämismahdollisuudet

Arvioinnissa on todettu, että vaihtoehdossa VE1 Varissuon osa-alueen pohjoispäässä tulee tienparannuksen ja maakaapelin kaivuutöiden yhteydessä huomioida lähellä sijaitseva Natura-alue, jotta Natura-alueelle ei esimerkiksi kuljeta vahingossa työkoneilla.

ELY-keskus on suosituksen kannalla.

ELY-KESKUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

ELY-keskus toteaa, että Kivikankaan tuulivoimahanke, johon kuuluu myös voimajohdon rakentaminen, ei todennäköisesti merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi Kiiskinen ja Varissuon Natura-alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Hankkeen vaikutukset Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin ja Natura-alueen eheyteen tulisivat arvioinnin perusteella olemaan, mahdolliset yhteisvaikutukset ja arviointiin liittyvät epävarmuustekijät huomioon ottaen, välillisiä ja korkeintaan vähäisesti heikentäviä.

NATURA TIETOLOMAKKEEN TIEDOT EU:N NATURA 2000 -VERKOSTOON KUULUVASTA ALUEESTA, VARISSUO (FI1200106)

Varissuo (FI1200106) on liitetty Natura-alueverkostoon lintudirektiivin mukaisena erityisenä suojelualueena (SPA-alue). Natura-alueen pinta-ala on 473 hehtaaria. Natura-alue sijaitsee Kajaanin kunnan alueella. Varissuo ei ole sisällynyt vahvistettuihin suojeluohjelmiin/seutukaavavarauksiin.

Natura-alueen suojeluperusteina ovat Natura-tietolomakkeen mukaan kahdeksan lintulajia: metsähanhi, suopöllö, sinisuohaukka, pohjansirkku, kurki, keltävästäräkki, kapustarinta ja liro.

Varissuon Natura-alue on edustavaa Pohjanmaan aapasuota. Sen keskiosassa vallitsevat karut kalvakka- ja rimpinevat. Varissuon lounaissivulla on myös mesotrofista saranevaa ja ojan latvoilla laajoja avorimpiä. Suon laiteilla on karuja rämeitä, joita on ojitettu. Varissuo on linnustoltaan monipuolinen suo, jossa varsinkin varpuslintuja ja kahlaajia esiintyy runsaasti.

Natura-alueen suojelussa painotetaan alueella vallitsevien luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tilan säilyttämistä turvaamalla luonnon omien prosessien mukainen kehitys ja ohjaamalla alueen käyttöä. Luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen laatua ja populaatioiden elinvoimaisuutta parannetaan ennallistamis- ja hoitotoimenpitein.

HANKKEEN MUKAAN VAIKUTUKSET VARISSUO NATURA-ALUEESEEN NATURA-ARVIOINNIN

Hankkeen vaikutukset Natura-alueen suojeluperusteisiin

Tuulivoimapuiston VE 1 hankealue ulottuu pieneltä osin (noin 35 ha) Natura-alueelle. Lähimpään suunniteltuun tuulivoimalaan on matkaa Natura-alueen rajalta noin 450 metriä, lähin uusi tie sijoittuu noin 500 metrin ja sisäinen ilmajohto noin 1,7 kilometrin etäisyydelle. Maakaapeli sijoittuu noin 25 metrin etäisyydelle Natura-alueesta ja lähin olemassa oleva tielinjaus noin 40 metrin etäisyydelle. Näin ollen VE1 voi aiheuttaa lieviä suoria vaikutuksia rakentamisvaiheessa melun ja pölyämisen osalta. VE2:ssa etäisyyttä hankealueeseen on noin 850 metriä ja lähimpiin voimaloihin sekä muihin rakenteisiin on vähintään noin kaksi kilometriä. Näin ollen VE2 ei aiheuta suoria vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Vaikutukset Natura-alueen suojeluperusteina oleviin lintuihin

Varissuon Natura-alue on pesimälinnustoltaan monipuolinen ja merkittävä aapasuo. Se ei kuitenkaan kuulu Suomen kansainvälisesti (IBA) tai kansallisesti merkittäviin lintualueisiin (FINIBA). Kainuun alueelta ei ole määritelty maakunnallisesti arvokkaita lintualueita (MAALI). Pesimälinnustolle aiheutuu hankkeesta erityisesti muuttoaikoina törmäysriski, mutta se on suhteellisen alhainen ottaen huomioon lintujen pääasiassa etelä-pohjoissuuntaisen muuton suunta sekä voimaloiden sijoittuminen Natura-alueen ulkopuolelle.

Suojeluperusteina oleviin lintulajeihin voi kohdistua häirintä- ja törmäysvaikutuksia sekä vaikutuksia johtuen elinympäristön pirstoutumisesta. Häirintävaikutuksia voi kohdistua lähinnä Natura-alueella voimaloiden läheisyydessä pesiviin ja alueella saalistaviin lajeihin. Häirintävaikutuksia arvioidaan aiheutuvan rakentamisen aikana,

kun liikkuminen ja melu alueella lisääntyvät. Toiminnan aikana suurin vaikutus liittyy törmäysriskiin.

Natura-alueen suojeluperusteena olevien lintulajien elinympäristöjen laatuun ei arvioida aiheutuvan vaikutuksia hankkeeseen liittyen. Tuulivoimapuiston rakentamis- ja ylläpitotöihin liittyvän melun ja liikenteen vaikutukset linnustoon arvioidaan korkeintaan vähäiseksi hankkeen suuren etäisyyden vuoksi.

Lajikohtainen tarkastelu:

Metsähanhi *Anser fabalis* pesii alueella ja tietolomakkeen mukaan yksilömääräksi on arvioitu 2-2 /vuosi.

Laji on muuttolintu, joka pesii suoalueilla tai kosteikoilla. Rakentamista ei suunnitella lajin suosimiin vesistöihin tai kosteikkoalueisiin ja lähimmät voimalat sijaitsevat 450 metrin etäisyydellä Natura-alueesta. Muiden hanhi- ja joutsenlajien on havaittu välttelevän talvehtimis- ja muuttolepäilyalueilla tuulivoimaloita noin 500 metriin asti (Fijn ym. 2012, TEM 2017). Mikäli tämä on yleistettävissä pesimäalueelle, ovat Natura-alueella pesivät metsähanhet käytännössä häiriövaikutusten ulottumattomissa. Kuitenkin suunnitellulla hankealueella tehtiin useita havaintoja metsähanhista (mukaan lukien pesimähavainto) ja on mahdollista, että samat yksilöt liikkuvat jossain määrin myös Natura-alueen suuntaan. Tällöin näille yksilöille koituu mahdollisesti törmäys- tai estevaikutuksia. Kyseessä eivät kuitenkaan tällöin todennäköisesti ole pesivät yksilöt, sillä ne pysyttelevät tiiviisti poikueen luona koko pesimäkauden ajan ja ovat myös sulkasatoajan lentokyvyttömiä (esim. Carboneras & Kirwan 2020).

Tuulivoimahankealue sijaitsee Natura-alueen pohjoispuolella, joten varsinainen muuttoliike ei suuntaudu hankealueen yli. On kuitenkin varsin mahdollista, että lajin sulkasatomuutto (tämän hetken tiedon mukaan lähinnä Novaja Zemljalle) kulkee osittain myös hankealueen ylitse aiheuttaen törmäysriskin (Piironen ym. 2021). Metsähanhea ei kuitenkaan pidetä varsinaisesti törmäysalttiina lajina, esim. Suorsan (2019) mukaan Suomesta ei tunneta lainkaan lajin törmäyksiä olemassa oleviin tuulivoimaloihin varsin laajasta seurannasta huolimatta. Edellä mainitut havainnot voimaloiden välttelystä talvi- ja muuttoalueilla tukevat tätä havaintoa.

Näiden perusteella arvioidaan, että hankkeella on lajille kokonaisuutena vähäinen kielteinen vaikutus, mikä johtuu este- ja törmäysvaikutuksista alueella liikkuviin pesimättömiin lintuihin sekä törmäysriskin kasvusta pohjoiseen suuntautuvan sulkasatomuuton aikana.

Erityisesti suojeltu laji on paikkalintu, jolla on laaja reviiri. Laji ei pesi Natura-alueella, mutta saattaa saalistella sillä ajoittain, joskaan suoria tuoreita havaintoja tästä ei ole. Alueen reviiritilanne tunnetaan kuitenkin osittain puutteellisesti. Kuitenkaan hankkeesta ei katsota aiheutuvan suoria vaikutuksia lajin saalistukselle Natura-alueelle. Mahdollisille saalistuslennoille voi kuitenkin aiheutua este- tai törmäysvaikutuksia. Kokonaisuutena vaikutus arvioidaan vähäiseksi ja kielteiseksi.

Sinisuohtaukka *Circus cyaneus* pesii alueella ja tietolomakkeen mukaan yksilömääräksi on arvioitu 2-2.

Laji on muuttolintu, joka pesii alueen avomailla. On mahdollista, että laji liikkuu tuulivoimahankealueella, mikä aiheuttaa linnuille vähäisen törmäysriskin. Sinisuuhaikka kuitenkin tyypillisesti saalistaa hyvin matalalla törmäyskorkeuden alapuolella. Myöskään tilapäisten häiriövaikutusten ei arvioida merkittävästi heikentävän Natura-aluetta lajin pesimäalueena. Näiden perusteella arvioidaan, että hankkeella on lajille vähäisiä kielteisiä vaikutuksia.

Suopöllö *Asio flammeus* pesii alueella ja yksilömääräksi on arvioitu 3-3.

Laji on muuttolintu, joka pesii alueen avomailla. On mahdollista, että laji liikkuu ja muuttaa osittain tuulivoima-alueen ylitse, mikä aiheuttaa törmäysriskin. Tarkasteltava hanke ei kuitenkaan muodosta lajin muuttoreitille sellaista maantieteellistä estettä, joka oleellisesti lisäisi lintujen törmäysriskiä. Tilapäisten häiriövaikutusten ei arvioida merkittävästi heikentävän Natura-aluetta lajin pesimäalueena. Näiden perusteella arvioidaan, että hankkeella on vain vähäisiä heikentäviä vaikutuksia lajille.

Kurki *Grus grus* pesii alueella ja yksilömääräksi on arvioitu 1-1 /vuosi.

Laji on muuttolintu, joka pesii lähinnä soilla ja kosteikoilla. Lajin Natura-alueella pesivien yksilöiden muutto ei kulje hankealueen ylitse, joten tästä ei aiheudu törmäysriskiä. Kuitenkin ajoittain kurjet voivat liikkua myös tuulivoima-alueen ylitse, jolloin lajille koituu törmäysriski, samoin häiriövaikutukset voivat olla mahdollisia. Tämän perusteella arvioidaan, että hankkeella on vähäinen heikentävä vaikutus lajille.

Liro *Tringa glareola* pesii alueella ja tietolomakkeessa ilmoitettu on ilmoitettu 20-20-20 yksilöä /vuosi.

Laji on soilla pesivä muuttolintu, jonka muuttoreitti ei kulje hankealueen ylitse, eivätkä ne juuri ruokaile muunlaisissa biotoopeissa. Näille lajeille ei katsota koi-tuvan vaikutuksia.

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* pesii alueella ja yksilömääräksi on tietolomakkeessa ilmoitettu 4-4 /vuosi.

Laji on soilla pesivä muuttolintu, jonka muuttoreitti ei kulje hankealueen ylitse, eivätkä ne juuri ruokaile muunlaisissa biotoopeissa. Näille lajeille ei katsota koi-tuvan vaikutuksia.

Keltävästäräkki *Motacilla flava* pesii alueella ja yksilömääräksi on tietolomakkeessa ilmoitettu 10-20 /vuosi.

Laji on muuttolintu. Pienillä varpuslinnuilla törmäysriski tuulivoimaloihin on lähtökohtaisesti hyvin alhainen (Bernardino ym. 2018). Tuulivoimarakentaminen ei ulotu Natura-alueelle. Tilapäisten häiriövaikutusten ei arvioida merkittävästi heikentävän Natura-aluetta lajin muutonaikaisena levähdys- ja ruokailualueena tai pesimäalueena. Näiden perusteella arvioidaan, että hankkeella ei ole heikentäviä vaikutuksia lajeille.

Pohjansirkku *Emberiza rustica* pesii alueella. Yksilömääräksi on tietolomakkeessa ilmoitettu 1-3 /vuosi.

Laji on muuttolintu. Pienillä varpuslinnuilla törmäysriski tuulivoimaloihin on lähtökohtaisesti hyvin alhainen (Bernardino ym. 2018). Tuulivoimarakentaminen ei ulotu Natura-alueelle. Tilapäisten häiriövaikutusten ei arvioida merkittävästi heikentävän Natura-aluetta lajin muutonaikaisena levähdys- ja ruokailualueena tai pesimäalueena. Näiden perusteella arvioidaan, että hankkeella ei ole heikentäviä vaikutuksia lajeille.

Muut suojeluperusteena olevat lajit

Natura-tietolomakkeessa on mainittu suojeluperusteina myös 19 muuta lintulajia. Näistä 17 on pienikokoisia varpuslintuja, joilla törmäysriski on hyvin alhainen, eivätkä ne ole herkkiä tuulivoimaloiden vaikutuksille. Varpushaukka ja käpytikka saattavat liikkua tuulivoimapuiston alueella ja niille voi muodostua vähäinen törmäysriski, mutta pienikokoisina lajeina eivät ole niille kovin alttiita.

Yhteisvaikutukset

Tiedossa ei ole hankkeita tai suunnitelmia, joiden kanssa tuulivoimahankkeella syntyisi yhteisvaikutuksia Varissuon Natura-alueelle.

Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

Arvioitavan hankkeen kielteiset vaikutukset Varissuon alueen Natura 2000 -alueen eheyteen arvioidaan korkeintaan vähäisiksi, sillä vaikka tuulivoima-alue sivuaa Natura-aluetta, sijoittuvat lähimmätkin rakenteet 450 metrin etäisyydelle Natura-alueesta. Hankkeesta aiheutuu korkeintaan vähäisiä heikentäviä vaikutuksia usealle suojeluperusteena olevalle lintulajille. Luonnonarvojen ja luonnon monimuotoisuuden ei arvioida kuitenkaan heikentyvän merkittävästi.

Vaikutusten lieventämismahdollisuudet

Vaikutuksia voidaan vähentää ajoittamalla rakentamistyöt lintujen pesimäkauden ulkopuolelle eli noin elo-maaliskuun väliseen aikaan. Lintujen törmäyksiä tuulivoimaloihin voidaan vähentää maalaamalla yksi lapa mustaksi (May et al. 2020).

ELY-KESKUKSEN ARVIO VAIKUTUKSISTA JA NIIDEN MERKITTÄVYYDESTÄ

Arvioinnin asianmukaisuus

Hanke ja sen vaihtoehdot on kuvattu Natura-arvioinnissa selkeästi. Sekä välittömät että välilliset vaikutusmekanismit on tunnistettu ja vaikutusalueen laajuus määritetty riittävällä tavalla. Vaikutukset on esitetty lajikohtaisesti. Merkittävimpänä epävarmuustekijänä ELY-keskus pitää linnuston maastoseurantojen puutetta.

Hankkeen vaikutukset Varissuon Natura-alueeseen

Vaikutukset Natura-alueen suojeluperusteena oleviin lintulajeihin

Arvioinnin mukaan pesimälinnustolle aiheutuu hankkeesta erityisesti muuttoaikoina törmäysriski, mutta se on suhteellisen alhainen ottaen huomioon lintujen pääasiassa

etelä-pohjoissuuntaisen muuton suunta sekä voimaloiden sijoittuminen Natura-alueen ulkopuolelle.

Suojeluperusteina oleviin lintulajeihin voi arvioinnin mukaan kohdistua häirintä- ja törmäysvaikutuksia sekä vaikutuksia johtuen elinympäristön pirstoutumisesta. Häirintävaikutuksia voi kohdistua lähinnä Natura-alueella voimaloiden läheisyydessä pesiviin ja alueella saalistaviin lajeihin. Häirintävaikutuksia arvioidaan aiheutuvan rakentamisen aikana, kun liikkuminen ja melu alueella lisääntyvät. Toiminnan aikana suurin vaikutus liittyy törmäysriskiin.

Natura-alueen suojeluperusteena olevien lintulajien elinympäristöjen laatuun ei arvioida aiheutuvan vaikutuksia hankkeeseen liittyen.

VE1 voi aiheuttaa lieviä suoria vaikutuksia rakentamisvaiheessa melun ja pölyämisen osalta. VE2:ssa etäisyyttä hankealueeseen on noin 850 metriä ja lähimpiin voimaloihin sekä muihin rakenteisiin on vähintään noin kaksi kilometriä. Näin ollen VE2 ei aiheuta suoria vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Arviota hankeen rakentamis- ja ylläpitotöihin liittyvän melun ja liikenteen vaikutuksesta linnustoon voidaan pitää oikeana.

ELY-keskus katsoo kuitenkin, että linnustovaikutusten osalta arviointiin liittyy epävarmuutta. Arvioinnin pohjaksi ei Natura-alueella ole tehty linnuston maastoseurantaa. Selvitys olisi ollut perusteltua tehdä siksi, koska Natura-alueella ja lähisoilla ei ole aiemmin tehty lintulaskentoja. Natura-tietolomakkeessa ilmoitetut yksilömäärät eivät perustu laskentoihin, vaan ovat arvioita.

Natura-alue ja osa hankealueesta on metsähanhen lisääntymisaluetta, mitä osoittaa, että suunnitellulla hankealueella on tehty useita havaintoja metsähanhista (mukaan lukien pesimähavainto) ja on mahdollista, että samat yksilöt liikkuvat jossain määrin myös Natura-alueen suuntaan. Tällöin näille yksilöille koituu mahdollisesti törmäys- tai estevaikutuksia. Metsähanhea ei kuitenkaan pidetä varsinaisesti törmäysalttiina lajina, sillä lajin on havaittu välttelevän voimaloita talvi- ja muuttoalueilla.

Hankkeella on arvioinnin mukaan metsähanhelle kokonaisuutena vähäinen kielteinen vaikutus, mikä johtuu este- ja törmäysvaikutuksista alueella liikkuviin pesimättömiin lintuihin sekä törmäysriskin kasvusta pohjoiseen suuntautuvan sulkasatomuuton aikana. ELY-keskus kuitenkin toteaa, että merkittävin epävarmuus liittyy hankkeen vaikutuksista metsähanhen lisääntymiseen Natura-alueella. Arvioinnissa on todettu, että muiden hanhi- ja joutsenlajien on havaittu välttelevän talvehtimis- ja muuttolepäilyalueilla tuulivoimaloita noin 500 metriin asti. Mikäli tämä on yleistettävissä pesimäalueelle, ovat Natura-alueella pesivät metsähanhet käytännössä häiriövaikutusten ulottumattomissa. Epävarmuutta liittyy erityisesti hanhen häiriöherkkyyteen pesimäaikana. Arvioinnissa ei ole tarkemmin osoitettu sitä, että metsähanhelle ei voisi aiheutua häiriötä pesiessään Natura-alueella. Epäselväksi jää, onko hanhi pesimäaikanaan alttiimpi häiriölle kuin mm. talvehtimis- ja muuttolepäilyalueilla. Vaikutusten arvioinnin kannalta se edellyttäisi varmempaa tietoa. Arvioinnissa esitettyä tarkempaa tietoa ei tosin välttämättä ole käytettävissä ja silloin vaikutusten arviointiin jää metsähanhen pesinnän osalta epävarmuutta.

Vaikutukset muihin Natura-alueen suojeluperusteena oleviin lajeihin

Natura-tietolomakkeessa on mainittu suojeluperusteina myös 19 muuta lintulajia. Näistä 17 on pienikokoisia varpuslintuja, joilla törmäysriski on hyvin alhainen, eivätkä ne ole herkkiä tuulivoimaloiden vaikutuksille. Varpushaukka ja käpytikka saattavat liikkua tuulivoimapuiston alueella ja niille voi muodostua vähäinen törmäysriski, mutta pienikokoisina lajeina eivät ole niille kovin alttiita.

Yhteisvaikutukset

Arvioinnin mukaan tiedossa ei ole hankkeita tai suunnitelmia, joiden kanssa syntyisi yhteisvaikutuksia Varisuon Natura-alueelle.

Vaikutukset Natura -alueen eheyteen

Arvioitavan hankkeen kielteiset vaikutukset Varissuon alueen Natura 2000 -alueen eheyteen arvioidaan korkeintaan vähäisiksi, sillä vaikka tuulivoima-alue sivuaa Natura-aluetta, sijoittuvat lähimmätkin rakenteet 450 metrin etäisyydelle Natura-alueesta. Hankkeesta aiheutuu korkeintaan vähäisiä heikentäviä vaikutuksia usealle suojeluperusteena olevalle lintulajille. Luonnonarvojen ja luonnon monimuotoisuuden ei arvioida kuitenkaan heikentyvän merkittävästi.

Merkittävimmin heikentäviä vaikutuksia estää hankkeen ja Natura-alueen välinen suuri etäisyys. Arviota voidaan pitää oikeana.

Vaikutusten lieventämismahdollisuudet

Vaikutuksia voidaan arvioinnin mukaan vähentää ajoittamalla rakentamistyöt lintujen pesimäkauden ulkopuolelle eli noin elo-maaliskuun väliseen aikaan. Lintujen törmäyksiä tuulivoimaloihin voidaan vähentää maalaamalla yksi lapa mustaksi (May et al. 2020).

ELY-keskus on suosituksen kannalla.

ELY-KESKUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

ELY-keskus toteaa, että Kivikankaan tuulivoimahanke, johon kuuluu myös voimajohdon rakentaminen, ei todennäköisesti merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi Varisuon Natura-alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Hankkeen vaikutukset Natura-alueen suojeluperusteena oleviin lajeihin ja Natura-alueen eheyteen tulisivat arvioinnin perusteella olemaan, mahdolliset yhteisvaikutukset ja arviointiin liittyvät epävarmuustekijät huomioon ottaen, välillisiä ja korkeintaan vähäisesti heikentäviä. Merkittävin epävarmuus liittyy siihen, että varmuutta ei ole siitä, onko metsähanhi pesimäaikanaan häiriöherkempi kuin talvehtimis- ja muuttolepäilyalueilla. Jos näin olisi, hanke voisi välillisesti vaikuttaa metsähanhen lisääntymiseen Varissuon Natura-alueella.

ASIAKIRJAN HYVÄKSYMINEN

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Asian on ratkaissut yksikön päällikkö Jari Pesonen ja esitellyt luonnonsuojeluasiantuntija Jouko Saastamoinen. Merkintä sähköisestä hyväksymisestä on asiakirjan lopussa.

Tämä asiakirja KAIELY/41/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KAIELY/41/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Pesonen Jari 09.09.2022 11:42

Esittelijä Saastamoinen Jouko 09.09.2022 09:09